

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

 NESİL

22-24 Eylül 2002
İstanbul - Türkiye

6. Uluslararası Bediüzzaman Sempozyumu

Risale-i Nur Işığında Küreselleşme ve Ahlâk

Danışman:
Prof. Dr. Faris Kaya

Editör:
Abdullah Albayrak

Tashih:
Orhan Güler

Mizanpaj:
Ömer Demirtaş

Kapak:
Mesut Sarı

Üretim Sorumlusu:
Ali Osman Macit

ISBN: 975-269-020-3

Baskı: Temmuz-2004

Baskı-Cilt:
Nesil Matbaacılık
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2
34196 Yenibosna / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx

NESİL YAYINLARI
Sanayi Cd. Bilge Sk. No: 2 Yenibosna
34196 Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx
Faks: (0212) 551 26 59

İnternet: www.nesil.com.tr
e-posta: nesil@nesilyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Nesil Basım Yayın'a aittir. İzinsiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Said Nursî'ye Göre Ahlâkın Temel Öğeleri

Prof. Dr. Hüseyin Ayet Said*

Risale-i Nurların güçlü tesiri Said Nursî'nin risalelerin her bir kelimesini yazarken göstermiş olduğu üstün düşünce ve zorlu çalışmalardan kaynaklanmaktadır.

Nursî'nin bu eşsiz İslamî kişiliğın eserlerinin derin okumalara, terkiplerinin tahlile, içeriklerinin özetlenmeye layık olduğuna dair kesin inancımız vardır. Onun eserleri her okuyucunun ve yeni nesillerin daha rahat anlayabileceği şekillere sokulmalıdır ki, hak sözün tadına hakkıyla varabilsin, bu sözün kendilerindeki tesirini, kalplerindeki etkilerini görebilsinler. İfade gücünün büyüsunün her türlü etkiden daha tesirli olduğunu onun eserlerinde bulsunlar.

İfadenin büyülü gücünü hem şariat övmekte, hem de örf desteklemektedir. Hele de bu güç hakkın ve hakikatin hizmetinde kullanırsa ne güzel olur!

İfadenin büyülü gücüne sahip olmak, bir Allah Teala vergisidir. Allah Teala bunu dilediği kullarına verir. Bu ifade gücü ile deliller sunulur, davalar ispat edilir. İbn Ömer Hazretlerinin rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

“Muhakkak ki, ifadenin büyüü vardır.”¹

Kur'an-ı Kerim de kalpleri etkileyen, şüphe ve tereddüt kapılarını kapatan, kişinin doğruyu kabullenmesine, düzgüne koşmasına, rüşt yollarını arayıp bulmasına sebep olan bir ifadeden başka nedir ki?..

* **Prof. Dr. Hüseyin Ayet Said:** Fas/Kadıyyaz Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi olup aynı üniversiteye bağlı İslami araştırmalar şubesinin başkanlığını da yürütmektedir.

¹ Buhari ve Müslim hadisidir. El-Feth, c. 9, s. 109; Müslim, Cuma, c. 2, s. 592

Kur'anî düşüncelerle ve rabbani sırları ile doymuş, değerli hazinelerinde gezmiş, ne pahasına olursa olsun diyerek onları elde etme ve edinme yollarına başvurmuş bir kimsenin üzerinde o Kur'an-ı Kerimin nurlarının yansımaları, burhanlarının zahir olması kaçınılmazdır. Onun kalbi Kur'an-ı Kerimin sırları ve hikmetleri ile dolup taşar, manaları lisanından dökülür. Tıpkı tertemiz gümüş kumlar üzerine dökülen parıltılı bir suyun aydınlattığı gibi, güzelliğini ve hoşluğunu, aydınlığını ve olgunluğunu, önderliğini ve iktidarını da yansıtır. Said Nursî, Kur'an-ı Kerim ile ve Kur'an-ı Kerim için yaşayan bir karakterdedir. Hayatını Kur'an-ı Kerim'e adanmış ve vakfettiği eşsiz şahsiyetlerdendir. Vaktini Kur'an-ı Kerime tahsis etmiş, Kur'an-ı Kerimin uzun ve geniş bir gölgesi haline gelmiş kimselerdendir. Öyle ki eti kanı Kur'an-ı Kerim ile bütünleşmiş, Kur'an'ı konuşur ve vurucu delil olarak takdim eder olmuştur. Lisanı ve dili o denli Kur'an manalarının inceliklerine bürünmüştür ki, o manaların güneşleri ile aydınlanmış ve eşsiz kültürü ile bunu insanlara taşımıştır.

İşte Risale-i Nurlar, müellifi ile Kur'an-ı Kerim arasında böyle bir kaynaşmaya hakkıyla tanıklık etmelerinin yanı sıra, bu eserde müellifinin derin görüşlerini, samimi niyetini, sağlam delillerini ve de hakikate vuslatını da ortaya koymaktadır. Öyle ki bu risaleler 20. yüzyılda gerçek ve eşsiz bir eğitim ekolü haline gelmiştir. Bu eğitim yönünün kendine özgü özellikleri ve de bariz, mümeyyiz vasıfları, Nursî'nin risalelerinde görülür. İnsanların iç dünyalarını tedavi alanındakiengin tecrübeleri, eski ve yeni eğitim usullerinden haberdar olması, metotlarını özümsemiş, ana hatlarını elde etmiş, rehberlik ve kılavuzluklarını benimsemiş olması sayesinde buna muktedir olmuştur. Nebevi Kur'an eğitimi onun bütün benliğini kuşatmış, bütün ilgisini çekmişti.

Bu kısa tebliğimizde, bu önemli eğitim boyutunu ele almaya, usullerini aydınlatmaya, onun bakış açısının izlerini sürmeye çalışacağız. Tebliğimiz üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm: İman Eğitimi ve Allah Teala'nın Azametinin İç Dünyalara Yerleştirilmesi:

Allah Teala'ya ve peygamberlerine iman konusunun anlatılması, Risale-i Nurlarda önemli bir yer tutar. Bu konu, değirmenin taşı mesabesinde en önemli konu olarak görülür. Said Nursî derin imanı ile şunu anlamıştır ki, insanların iç dünyalarındaki hastalıkları ve sıkıntıları Allah Teala'ya imandan başka bir şey tedavi edemez. Geçmiş ve günümüz cahiliyet dünyasından gelen cahillik karanlıklarının oluşturduğu bu yığıntıları ancak ve ancak tevhit parıltılarını kullanarak dağıtmak mümkündür. Zira isyanlar ve arzular ne kadar engel çıkartırsa çıkartсын, kalplerde fitraten bulunan iman duygusu bütün bunların üstesinden gelebilir, hak sesine kulak verebilir. Yeter ki, hakkın karanlıkları dağıtan parıltılı ışıkları ona ulaşabilsin fitrî haldeki âfâk ve kainattakilerle uyum halinde olabilsin.

Bir insan cahilliğe batmış, günahlara boğulmuş, fesat ve ifsadında yerleşik hale gelmiş, arzularına gömülmüş ve de yaratanından yüz çevirmiş olursa evrende anormal hale gelir; ondan daha güçlü ve büyük olan hiçbir şey, onun kadar yoldan çıkmış ve zulme batmış değildir. Zira gökler ve yerler, ağaçlar ve kayalar, akli başında bütün insanlık, Allah Teala'ya boyun eğmekte ve Onun rububiyetini

kabul etmekte, uluhiyetini tasdik etmektedirler: **“Görmedin mi, göklerdeki kimseler, yerdeki kimseler, güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar, bütün hayvanlar ve insanlardan birçoğu hep Allah’a secde ediyor. Birçoğunun üzerine de azab hak olmuştur. Allah kimi hor ve hakir kılsa artık ona ikram edecek yoktur. Şüphesiz Allah dilediği şeyi yapar.”** (Hac: 18)

Kainattaki isyankar kimse, tek yönlü bir trafikte ters yönden giden kimse gibidir. Ne elde edebilecektir? Herkesin sağ taraftan seller gibi aktığı bir ortamda o, soldan gitmektedir. Neticede beli bükülecek, kalbi kırılacak ve herkesin tek-melerine maruz kalacaktır. Nihayet yolun kenarına düşüp kalacaktır. Nitekim Allah Teala şöyle buyurur: **“...Allah’a ortak koşan kimse, gökten düşüp de kuşların kaptığı veya rüzgarın bir uçuşuma sürüklediği şeye benzer.”** (Hac: 31)

Bu tehlikeli uçurumlardan kurtaracak olan iman esasını, Said Nursî ikna edici delillerle gayet geniş bir şekilde izah eder. Bu konuya kendisini, vaktini ve de gerekli izahı yeterince ayırmaya özen gösterir.

Risale-i Nurlar, tevhit delillerini ortaya koyma, insanları buna göre eğitme, bu tevhit sevgisi ile iç dünyalarını doldurma, bunu yaşama, gereklerini yerine getirme noktasında gayet zengindir. Bu o kadar belirgindir ki, Risale-i Nurlar tevhit risaleleridir, deseniz gerçeği aşmış, nitelemeye ileri gitmiş olmazsınız.

Said Nursî, sahip olduğu engin kültürü, araştırmacı ve müteemmil aklı, âfâk ve enfüs aleminde cevelan eden himmeti sayesinde bu hakikatleri ispat, müşahhas kalıplara dökme noktasında birçok metodu kullanmaya muvaffak olmuş, susturucu deliller, fesahat ve belagatta çekici bir üslupla bunları sunabilmiştir. Bu edebi üslubu sebebiyle kendisini Cürcani, İbn Esir gibi büyük edebiyatçılardan saymak mümkündür.

Said Nursî ifadeyi çeşitleme, işaret dilini kullanma ve de anlatmak istediğini kolay ifade etme noktasında elinden geleni ardına koymadığı için insanlar, vicdanlar onun anlattıklarını doğrudan kabul edebilmiş, arzu ve devam hırsı ile hazmedebilmiştir.

Bu işin rabbani ve de Allah Teala’nın lütfu olan bir boyutunun olduğu muhakkaktır. Müellif devamlı bunu hissetmekte, okunan ve görülen ayetler çerçevesinde başkalarının anlamakta zorluk çektiği zor ilahiyat ve rububiyet bahislerinde bunu dile getirmektedir.

Bu sayede geçmiş ve muasır cahiliye kirlilerinden insanların iç dünyaları arınabilmiş ve de temizlenmiştir. Bir nesil bu eserlerle yetişmiş, bu eserlerin ölüm-süz ilkeleri uğruna hâlâ fedakarlıklara girmektedirler.

İkinci Bölüm: Peygamber (sav) Sevgisini Kalplere Yerleştirmek ve Bunu Faydalı Amel, Gerçek Bağlılık ile Somutlaştırmak Suretiyle Eğitim:

Muhammed (sav)’in üslubunun dışında kendilerini tezkiye etmeye [arındırmaya] hevesli olanlar, karanlıklar içinde bocalamakta, helak vadilerinde düşüp kalmakta ve de dillerine doladıkları boş sözleri gevelemektedirler.

Allah Teala, Peygamber (sav)’in yolu dışında kendisine gelen hiçbir kimseyi

kabul etmemekte; onun hayatını düstur edinmeyen, sözlerini ve fiillerini benimsemeyen her türlü eğitim ve tezkiye kapılarını kapamıştır. Çünkü Allah Teala, peygamberinde ve onun şeriatında maddi ve manevi bütün kemalatı toplamıştır. Ondan önce hiçbir peygambere nasip olmayan bu hususiyetlerin ondan sonra bir başkasına nasip olması nasıl mümkün olabilir?

Kamil bir kişiden ancak kemalat sudur edebilir. Güzelden ancak güzellik ödünç alınır. Nurani bir zattan ancak nurlar sadır olur, ondan alınır. Bir kişinin kamil olması onun fiillerinin de kamil olmasını, güzel olması fiillerinin de güzel olmasını gerektirir. Kamil manada ilim, bilinenlerin, maarifin, metot ve programların da kemalini gerekli kılar ki, bütün bunlar ancak kamil manada ilimden alınabilir.

Bütün yönleri ile bu kemal ancak Peygamber (sav)’e aittir. Kendini ikmale ve gerçek anlamda tezkiye etmeye çaba sarf eden; Allah Teala, varlık, evren ve canlılar hakkındaki bilgisini düzeltmek isteyen herkes, bütün bunları o peygamberlik kandilinden almalıdır. Aksi halde onu memnun etmez; kainattaki en inatçı düşmanına, en amansız belalisına esir olmaktan kurtaramaz. Anlaşıyor ki, peygamberlik dönemsel bir zaruret, zorunlu bir ihtiyaç olmasının çok ötesinde bir gerekliliktir ki, peygamberlik müessesesi sayesinde mevcudat varlık bulur, lehlerine ve aleyhlerine olanları bilme imkanına kavuşur, akıbetlerinin nereye varacağını, nasıl olacağını anlar.

Said Nursî, peygamberlik müessesesinin eğitimdeki rolünü gerekli şekilde izah etmekten, üzerinde durmaktan geri durmadığı gibi ona gerekli saygıyı, tazimi, alakayı göstermekten de geri durmaz.

Burada Said Nursî’nin sözler bahçesinin nurlarından, deryasının incilerinden bu hakikati nurlandıracak ve aydınlatacak, son peygamberliğin ahlakına aşıkların ulaşabileceği hale getirecek akıcı ve tatlı sözlerinden birkaçı:

“Evet, madem dost ve düşmanın ittifakıyla, zât-ı Ahmediye (a.s.m.) mehâsin-i ahlâkın en yüksek mertebelerine mazhardır. Ve madem bil’ittifak nev-i beşer içinde en meşhur ve mümtaz bir şahsiyettir. Ve madem, binler mucizâtın delâletiyle ve teşkil ettiği âlem-i İslâmiyetin ve kemâlâtının şهادetiyle ve mübelliğ ve tercüman olduğu Kur’ân-ı Hakîmin hakaikının tasdikiyle, en mükemmel bir insan-ı kâmil ve bir mürşid-i ekmeldir. Ve madem semere-i ittibâyıyla milyonlar ehl-i kemal, merâtib-i kemâlâta terakki edip saadet-i dâreyne vâsıl olmuşlardır. Elbette o zâtın sünneti, harekâtı, iktidâ edilecek en güzel nûmunelerdir ve takip edilecek en sağlam rehberlerdir ve düstur ittihaz edilecek en muhkem kanunlardır. Bahtiyar odur ki, bu ittibâ-ı Sünnette hissesi ziyade ola. Sünnete ittibâ etmeyen, tembellik ederse hasâret-i azîme, ehemmiyetsiz görürse cinayet-i azîme, tekzibini işmam eden tenkit ise dalâlet-i azîmedir.”¹

Keskin bakışlarında bu sözün gerçekliğini, yüceltmeye ve ululamaya needli layık olduğunu görmeye çalış. Çünkü bu ifadeler, bütün kemalatın kaynağı olan, nuru ile bütün kainatın aydınlandığı Hazret-i Muhammed Mustafa (sav)’in kemalatının en güzel bir anlatımıdır.

Said Nursî bu hakikatleri dile getirerek, bu gerçekleri kabul eden, insanlara

¹ RNK, s. 612.

yayan ve neşreden milyonlarca alimin ve akıllının kervanına katılmıştır. Bu çalışmalar sayesinde Peygamber (sav)'in sireti okunur, yolu takip edilir olmuştur.

İnsanın yolculuğunun, tarih ve coğrafya boyunca uzayan, nefsi ve âfâkî boyutları olan bir kervanın içinde olması ne müthiş bir şeydir! Böyle bir yolculukta ne gurbet hissiyatını yaşar, ne de yalnızlık korkusunun uğultularını dinler.

Üçüncü Bölüm: Allah Teala'nın Nimetlerini ve Lütuflarını Hatırlamak Sureti ile Eğitimi:

Bu eğitim tarzının Kur'an-ı Kerimdeki delaletleri ve göstergeleri gayet açıktır. Allah Teala'nın tek Rab ve ilah olduğunu bilmenin en kolay yolu budur.

Kur'an-ı Kerim, insanları Allah Teala'ya ibadete ve teşekkür etmeye çağırırken onlara Allah Teala'nın açık ve gizli nimetlerini hatırlatır. Bunu Allah Teala'nın ibadete layık ve de bağışlama, verme hususiyetlerinde tek olduğuna delil olarak takdim eder.

İyiliği kabullenmek, iyilik yapana yakınlaşmak, muhabbet beslemek, ihtiyaç duymak, insanın doğasında vardır. Unuttuğu veya gafil kaldığı bir anda nimetin kendisine hatırlatılması, davet edildiği şeyi kabulüne teminde daha etkili, isteyerek ve de arzulararak verilenleri almasında daha sür'atli netice verir.

Said Nursî, elinden geleni bütün imkanlarla insanların dikkatini bu kısa, ama etkili metoda çekmeye çalışmıştır. Buradan hareketle insanları imana çağırmış, eğitimcilere de bunun değerini ve önemini hatırlatmıştır. Talebelerinden ve sevenlerinden elde ettiği olumlu sonuçları da paylaşmıştır.

İnsan hayatının en mutlu anlarından biri de iyiliğe iyilikle mukabele edebilmektir. Kendine iyilik yapana iyilik yapabilmesi, hoş bir sözle bile olsa kendisine güzel davranana hizmette bulunabilmesidir. Samimi hisler, iyilik yapana karşı duyulan içten muhabbet, insanda tabiidir. İbn Ömer'in rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurur:

“Size iyilik yapana karşılık verin. Karşılık veremiyorsanız, karşılığımı verdiğinize inanana kadar onun için dua edin.”¹

İbn Abbas Hazretleri der ki: “Her kime bir iyilik yapmışsam o iyiliğin onunla benim aramda bir ışık olduğunu gördüm.”

Bir diğer sözünde de şöyle demiştir:

“İyilik, en kutlu ekin, en üstün hazinedir. Üç hasletle ancak tamamlanmış olur: acele edilecek, küçük görülecek ve de gizlenecek. Acele yapılırsa rahatlık sağlar, küçük görülürse büyür, gizlenirse tamamlanmış olur.”²

İyilik yapmak insanlarca böyle kabul görüyor, kimse kimsenin iyiliğini zayı etmiyorsa Allah Teala'nın insanlara yaptığı iyilikler ve ihsanlar hiç unutulmama- lı, görmezden gelinmemelidir.

¹ Ebu Davud, Zekat, 2/128.

² İbn Abdülberr, Behcetü'l-Mecalis, c. 1, s. 302-303.

Said Nursî, elinden gelen bütün imkanlarla insanların dikkatini bu kısa, ama etkili metoda çekmeye çalışmıştır. Buradan hareketle insanları imana çağırılmış, eğitimcilere de bunun değerini ve önemini hatırlatmıştır. Talebelerinden ve sevenlerinden elde ettiği olumlu sonuçları da paylaşmıştır.

Said Nursî'ye göre Allah Teala'nın mahlukatına yaptığı iyilikler, verdiği nimetler, kendisine yönelik bir maslahat için değildir. Sırf kulun maslahatı içindir. Bu iyiliğin meyvesini de insan başında ve sonunda kendi toplar.

Sırf bu bile kulun bütün azaları ile Allah Teala'ya muhabbet beslemesini ve bu muhabbetinde samimi olmasını gerektirir. Muhsinler zümresine girmek istiyorsa böyle yapmalıdır. Kalplere ulaşmanın en kolay yollarından biri nimetleri zikrederek ve hatırlatarak eğitimidir. Ve bunu her an ihtiyaç duyulan, arzulanan sevgiliye kaydırmaktır.

Son olarak söylemek gerekirse, eğitim konularını ele alırken Nursî'nin kullandığı metot gerçekten çok şık bir metot, çok ciddi ve düzgün bir yoldur! Kur'an-ı Kerimin istikamet ve ciddiyetinden özümsemiştir. Risale-i Nurlarla yaşayan bir kimse, her tarafı çiçeklerle kaplı, dalları ve meyveleri sarkık, çeşitli bitki ve ağaçlarla dolu, suları tatlı, kaynağı lezzetli, papatyaları açmış, rahatsız etmeyen bir kokunun her tarafına yayıldığı bir bahçede gibi kendini hisseder. Eksiklik görmeyen bir bakışın tatlı seyirlerine dalar. Hikmet ayetlerinin, yakaza öğütlerinin, gaflet ilaçlarının arasında temaşaya dalar. Risale-i Nurlar şifreli sırlar, güvenli hazineler ve de sonsuz kârlı bir ticarettir.

Allah Teala'nın rahmeti onun müellifinin, naşirinin üzerine olsun; talebelerini Risale-i Nurlarla faydalandırsın ve onları hidayet kılavuzları kılsın! Alemlerin rabbi Allah Teala'ya hamd-ü senalar olsun!